

Utlåtande

23.06.2026

Ärende: VN/33836/2025

Utkast till regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lag om tillsyn över social- och hälsovården och 6 § i lag om Enheten för utredning av grå ekonomi

Lausunnonantajan lausunto

Lämna kommentarer om den föreslagna ändringen i 1 § i tillsynslagen och dess konsekvenser (tillsyn över kommunernas organiseringsuppdrag inom främjande av hälsa och välfärd)

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder tackar för möjligheten att ge ett utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lag om tillsyn över social- och hälsovården och 6 § i lag om enheten för utredning av grå ekonomi.

SAMS anser att det är motiverat att kommunernas uppgift att främja hälsa och välfärd (HYTE) omfattas av myndighetstillsyn.

Lämna kommentarer om den föreslagna ändringen i 4 § i tillsynslagen och dess konsekvenser (definition av tjänsteenhet för krävande socialvård)

SAMS anser att det är motiverat att definitionen av tjänsteenhet för krävande socialvård riktas mot verksamhetens faktiska innehåll och klienternas behov snarare än enbart förekomsten av heldygnsomsorg. Den föreslagna definitionen behöver ändå förtydligas.

Det bör förtydligas vilka kriterierna är för att uppfylla definitionen av tjänsteenhet för krävande socialvård. Detta för att säkerställa enhetlig tillämpning och förutsebarhet. Det är till exempel oklart hur definitionen ska tillämpas i situationer där endast en del av de boende är personer som behöver särskilt stöd eller har omfattande funktionsnedsättningar och stödbehov, medan majoriteten av de boende har ett mindre omfattande behov av hjälp och stöd.

Tillsynsnivån bör bestämmas utifrån de faktiska behoven hos de klienter som använder tjänsterna och de risker som är förknippade med verksamheten. Personer med funktionsnedsättning befinner sig ofta i en beroendeställning till serviceproducenten, vilket ställer höga krav på rättssäkerhet, kvalitet och tillsyn.

Lämna kommentarer om de föreslagna ändringarna i 9 § och 24 § 1 mom. i tillsynslagen och deras konsekvenser (tjänstproducentens skyldighet att se till att personalen har tillräckliga språkkunskaper)

SAMS tackar för att det har gjorts en konsekvensbedömning med tanke på språket. Detta var något som SAMS i sitt utlåtande om bedömningspromemorian om utvecklingsbehoven i fråga om lagen om tillsynen över social- och hälsovården den 17.4.2026 (VN/27681/2025) efterlyste.

SAMS ser positivt på att tjänsteproducenternas ansvar för personalens språkkunskaper förtydligas genom den föreslagna bestämmelsen i 9 §. Enligt förslaget ska tjänsteproducenten säkerställa att personalen har sådana språkkunskaper som arbetsuppgifterna och övrig lagstiftning om språkkrav förutsätter. För personer med funktionsnedsättning är möjligheten att kommunicera på sitt eget språk ofta en förutsättning för att självbestämmande och delaktighet ska kunna förverkligas. Bristande språkkunskaper kan leda till att klienten inte förstår sina rättigheter, information om tjänster eller beslut. Det borde dock förtydligas hur tillbörliga språkkunskaper ska bedömas och följas upp i praktiken.

SAMS lyfte fram i sitt utlåtande om bedömningspromemorian om utvecklingsbehoven i lagen om tillsynen över social- och hälsovården den 17.4.2026 (VN/27681/2025) att uppföljningen av de språkliga rättigheternas förverkligande i tjänsteproduktionen tydligare bör utgöra en del av egenkontrollen. Det är därför positivt att det nu föreslås en uttrycklig bestämmelse om att tjänsteanordnaren genom egenkontroll ska säkerställa att de lagstadgade språkkraven uppfylls i enlighet med språklagstiftningen och övrig lagstiftning.

För närvarande saknas tillräckligt informationsunderlag om omfattningen av de språkliga bristerna inom social- och hälsovården. Detta framhålls också på flera ställen i konsekvensbedömningen. SAMS får genom sin juridiska rådgivning regelbunden kännedom om situationer där språkliga rättigheter har försummats inom social- och hälsovården. Därför är det viktigt att tjänsteanordnarna genom egenkontroll aktivt följer upp hur de språkliga rättigheterna förverkligas i praktiken och vidtar åtgärder när brister upptäcks. SAMS anser att det är viktigt att uppföljningen av tillgången till svenskspråkig service görs systematiskt i praktiken. Det bör finnas tydliga indikatorer för uppföljningen, exempelvis genom åtgärds-koder som möjliggör nationell uppföljning och jämförelse.

SAMS vill dessutom framhålla att språkliga rättigheter inom social- och hälsovården även omfattar personer som använder teckenspråk. Enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) ska teckenspråk erkännas som språk och användningen av teckenspråk främjas (artikel 2 och artikel 21). Vid bedömningen av personalens språkkunskaper och vid uppföljningen av de språkliga rättigheternas förverkligande bör även de behov som personer som använder teckenspråk beaktas.

Lämna kommentarer om de föreslagna ändringarna i 18 § i tillsynslagen och 6 § i lagen om Enheten för utredning av grå ekonomi och deras konsekvenser (begäran om och utarbetande av en fullgöranderapport)

-

Lämna kommentarer om de föreslagna 2 och 3 mom. i 24 § i tillsynslagen och deras konsekvenser (rätt till information och inspektion som hänför sig till tjänsteanordnarens egenkontroll och tillsyn över vård utom hemmet inom barnskyddet)

SAMS anser att en fungerande egenkontroll förutsätter att tjänsteanordnaren har tillgång till de uppgifter som är nödvändiga för att identifiera och åtgärda missförhållanden. Samtidigt är det viktigt

att behandlingen av klientuppgifter begränsas till det som är nödvändigt för tillsyns- och egenkontrolländamål.

Lämna kommentarer om de föreslagna ändringarna i 26 § och 27 § i tillsynslagen och deras konsekvenser (rapportering om egenkontroll)

Enligt lagförslaget ändras rapporteringsperioden för egenkontroll i syfte att regleringen ska fungera smidigare. Det är viktigt att en längre rapporteringsperiod inte leder till att missförhållanden identifieras eller åtgärdas senare.

Lämna kommentarer om

Kommentarer om ändringarna i 2 § och 28 § som gäller utredning av hyrd personals brottsliga bakgrund:

SAMS understöder förslaget att utvidga möjligheten att kontrollera brottslig bakgrund till att även omfatta inhyrd personal som arbetar med äldre personer och personer med funktionsnedsättning. SAMS ser även positivt på att personer som använder arbetsgivarmodellen inom personlig assistans ges möjlighet att kontrollera brottslig bakgrund hos personer som anställs för assistansuppgifter. Förslaget bidrar till att stärka tryggheten för personer som befinner sig i en särskilt utsatt ställning.

Lämna kommentarer om de föreslagna ändringarna i 45 § i tillsynslagen (rätt till information som hänför sig till myndighetstillsyn)

-

Lämna kommentarer om bestämmelserna om i 47 a § om Österbottens välfärdsområdes uppgifter i egenskap av nationell sakkunnigmyndighet i fråga om klient- och patientsäkerhet samt om styrningen och finansieringen av välfärdsområdet i detta syfte

-

Lämna kommentarer om förlängningen av giltighetstiden för de temporära bestämmelserna och övergångsperioden för de offentliga tjänsteproducenterna samt de konsekvenser som följer av det

-

Övriga kommentarer om utkastet

-

Panula Matilda
SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf